

הכנסת
מרכז המחקר והמידע
המחלקה לפיקוח תקציבי

ירושלים, י"ב בחשוון תשע"ז
13 בנובמבר 2016

לכבוד הוועדה המיוחדת לדיון בהצעת החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל

הנדון: נתונים על עמלות ועלות אחזקת כרטיסי אשראי – עדכון

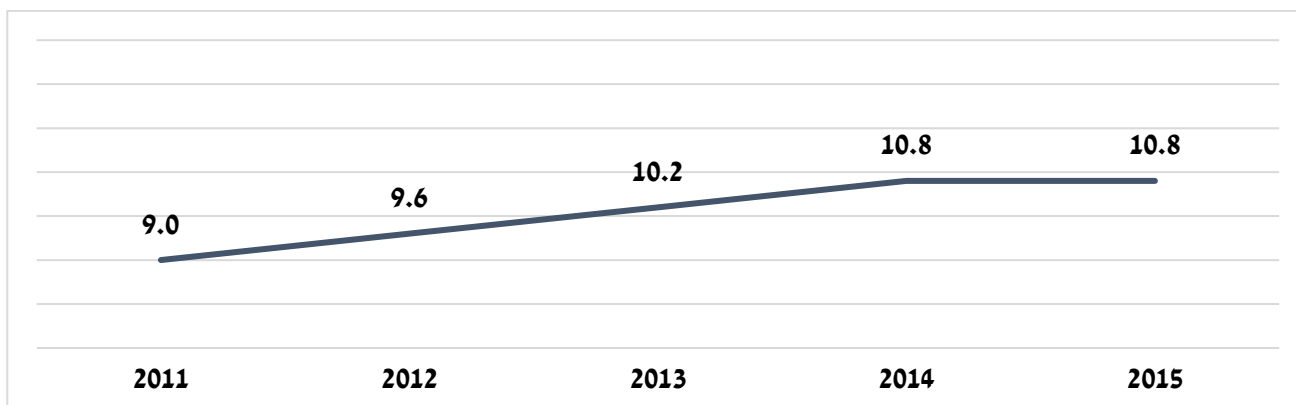
מכתב זה נכתב לבקשת חה"כ אלי כהן, יו"ר הוועדה המיוחדת לדיון בהצעת החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, לקראת דיוני הוועדה בנושא **הצעת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2016**. במכתב נתונים לגבי גובה העמלות בכרטיסי האשראי ונתונים על סך גביית עמלות בכרטיסי אשראי ללקוחות פרטיים ובתי עסק.

1. לקוחות פרטיים

הכנסות חברות כרטיסי האשראי מאנשים פרטיים נובעות מדמי כרטיס, מעסקאות במט"ח, מעמלות נוספות ומאשראי נושא ריבית. חברות כרטיסי האשראי גובות במישרין ממחזיקי כרטיס עמלות בעבור כ-17 שירותים שונים, אותם הן מספקות ללקוחות פרטיים. העמלה העיקרית היא דמי כרטיס. יתר העמלות הן בעבור שירותים או מקרים ספציפיים כגון: פירעון מוקדם של עסקה, הנפקת כרטיס חלופי, משיכת מזומן במט"ח, עסקאות במט"ח ואיתור מסמכים. יש לציין כי במהלך שנת 2015 בוצעו שני תיקונים **לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות) – התשס"ח-2008** (להלן – "הכללים"). בפברואר 2015, נכנס לתוקף התיקון לכללים אשר הביא לביטול עמלת תשלום נדחה. ביולי 2015 נכנס לתוקף התיקון השני לפיו נקבע מודל גבייה אחיד לחברות כרטיסי האשראי של עמלת העסקאות במט"ח ועמלת משיכת מט"ח. המודל מתבסס על אחוז מגובה העסקה/המשיכה. כמו כן, נקבע כי ההמרה תתבצע לפי שער המרה יציג לעסקאות של כרטיסי אשראי בחו"ל (בניגוד לעבר בו חברות כרטיסי האשראי היו רשאיות לקבוע עד שלוש עמלות שונות לפי סוגי מטבע וסוגי כרטיסים ולקבוע בעצמן את שער ההמרה).¹

הוצאת משקי בית על אחזקת כרטיס אשראי עמדו בשנת 2015 על כ-10.8 ₪ ודמי הניהול הממוצעים לכרטיס אשראי עמדו על כ-7.4 ₪.² יש לציין כי בחשבון עו"ש ממוצע כ-1.2 כרטיסי אשראי.³ בתרשים 1 להלן התפתחות עלות החזקת כרטיסי אשראי בשנים 2011-2015.

תרשים 1 - התפתחות עלות החזקת כרטיסי אשראי לחשבון עו"ש (ש"ח, 2011-2015)⁴

¹ בנק ישראל, תיקון לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות) – התשס"ח-2008, 1 בפברואר 2015.

² בנק ישראל, הדיווח החצי שנתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית לוועדת הכלכלה, 26 ביולי 2016.

³ עודדה פרץ, סגנית המפקח על הבנקים, דואר אלקטרוני, 8 בנובמבר 2016.

⁴ שם. משקי בית ובנקאות פרטית.

מהנתונים בתרשים עולה כי בין שנת 2011 לשנת 2015, העלות הממוצעת של כרטיס אשראי בחשבון עו"ש עלתה מ-9 ש"ח בממוצע לחשבון עו"ש ל-10.8 ש"ח לחשבון עו"ש, כלומר עלייה של כ-20%. יש לציין כי ייתכן וניתן להסביר חלק מעלייה זו בעלייה של כ-20% במספר הכרטיסים המוחזקים פר חשבון.⁵ לדברי אגף הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, ניתן לומר כי עלות החזקת כרטיס אשראי יציבה לאורך זמן.⁶

בלוח 1 להלן סך הכנסות שלוש חברות כרטיסי האשראי (לאומי קארד, ישראלכרט וכאל) מעמלות מלקוחות פרטיים.

לוח 1 – הכנסות מעמלות מלקוחות פרטיים, שלוש החברות הגדולות (במיליוני ש"ח)⁷

שנוי 2015-2013	2015	2014	2013	סוג העמלה
6.0%	515	542	486	עמלות שירות
40.8%	214	161	152	עמלות מעסקאות בחו"ל
-10.0%	9	9	10	אחרות
13.9%	738	712	648	סך-הכול

מהנתונים בלוח עולה כי הכנסות חברות כרטיסי האשראי מעמלות הנגבות ממחזיקי כרטיס עמדו בשנת 2015 על כ-738 מיליארד ש"ח, עלייה של 13.9% לעומת שנת 2013. כמו כן, הכנסות מעמלות שירות היו 515 מיליון ש"ח והן היוו כ-69.8% מההכנסות מסך העמלות ממחזיקי הכרטיסים והכנסות מעמלות מעסקאות בחו"ל היו כ-214 מיליון ש"ח⁸ והן היוו כ-29.0% מההכנסות מסך העמלות ממחזיקי הכרטיסים.

יש לציין כי השינוי בהכנסות מלקוחות פרטיים יכול לנבוע משתי סיבות, שינוי במחיר ו/או שינוי בכמות הפעולות המבוצעות. על כן, בלוח 2 להלן מוצג השינוי בכמות העסקאות בחו"ל בין השנים 2013 ו-2015.

לוח 2 – עסקאות בחו"ל, סך העמלות על עסקאות בחו"ל ושיעור העמלה (במיליוני ש"ח, כל הכרטיסים)⁹

שינוי 2013-2015	2015	2014	2013	נתון
39.2%	17,454	14,612	12,536	סך העסקאות בחו"ל
45.0%	232	170	160	סך ההכנסות מעמלות בגין שימוש בחו"ל
4.1%	1.33%	1.16%	1.28%	שיעור העמלות מסך העסקאות בחו"ל

מהנתונים בלוח עולה כי היקף העסקאות בחו"ל עלה בין השנים 2013 ו-2015 בשיעור של 39.2% והעמלות גדלו בהיקף של 45%, כך שהעמלה הממוצעת עלתה בכ-4.1%. כלומר, רוב העלייה בהכנסות מעסקאות בחו"ל נובעת מעלייה בהיקף העסקאות. יש לציין כי בשנת 2011 שיעור העמלות מסך העסקאות בחו"ל עמד על כ-1.56%, גבוה מהשיעור בשנת 2015. במחצית הראשונה של שנת 2016 שיעור העמלות מסך העסקאות בחו"ל עמד על כ-1.41%, גבוה מהשיעור בשנת 2015 אך נמוך מהשיעור בשנת 2011.¹⁰ תרשים 2 להלן מציג את שיעור ההכנסות מעמלות מסך ההכנסות מעסקאות במט"ח בשנים 2011 עד המחצית הראשונה של 2016.

⁵ עודדה פרץ, סגנית המפקח על הבנקים, דואר אלקטרוני, 8 בנובמבר 2016.

⁶ עודדה פרץ, סגנית המפקח על הבנקים, דואר אלקטרוני, 8 בנובמבר 2016.

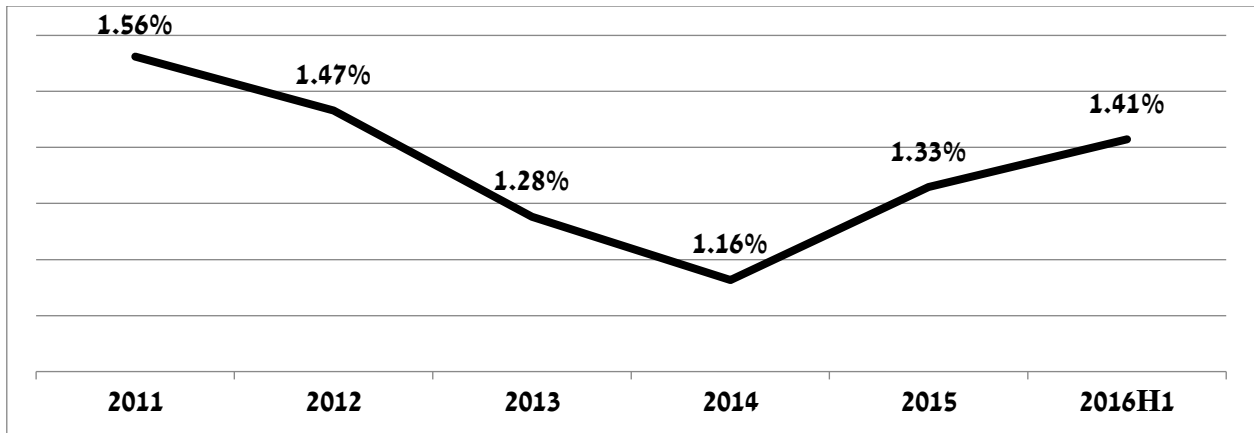
⁷ הדוחות הכספיים המאוחדים של חברות כרטיסי האשראי: לאומי קארד, ישראלכרט וכאל, שנים שונות. הנתונים אינם כוללים עמלות מנפיק. גרניט אופק, הפיקוח על הבנקים, דוא"ל: 8 בנובמבר 2016.

⁸ יש לציין כי עמלות מעסקאות בחו"ל של כלל הכרטיסים היו כ-232 מיליון ש"ח. גרניט אופק,

⁹ עודדה פרץ, סגנית המפקח על הבנקים, דואר אלקטרוני, 8 בנובמבר 2016.

¹⁰ עודדה פרץ, סגנית המפקח על הבנקים, דואר אלקטרוני, 8 בנובמבר 2016.

תרשים 2 - שיעור ההכנסות מעמלות מסך ההכנסות מעסקאות במט"ח בשנים 2011 עד 2016

מהנתונים בתרשים עולה תמונה לפיה השיעור ירד בשנים 2011 עד 2014 ולאחר מכן חל היפוך מגמה עד לשיעור של 1.41% במחצית הראשונה של 2016. לעמדת הפיקוח על הבנקים, יש לבחון את מגמת העלייה משנת 2014, בהקשר רחב יותר של העלות הכוללת בשימוש בכרטיסי אשראי, אשר לפי נתוני בנק ישראל יציבה לאורך זמן. זאת בין היתר לאור צעדים שנוקט הפיקוח על הבנקים ובכלל זה ביטול עמלת תשלום נדחה בתחילת 2015, אשר חסך סכומים משמעותיים לציבור.¹¹

בלוח 3 להלן העמלה התעריפית לגבי עסקאות בחו"ל של שלוש חברות כרטיסי האשראי הגדולות.

לוח 3 להלן העמלה התעריפית לעסקאות בחו"ל (שלוש החברות הגדולות, אחוז מסכום העסקה, 2016)

ישראל	לאומי קארד	כאל	סוג העמלה
2.30%	3.00%	2.50%	עמלה בגין עסקאות במטבע חוץ
3.90%	3.00%	3.85%	עמלה בגין משיכות במטבע חוץ

מהנתונים בלוח עולה כי קיימת שונות לגבי גובה העמלות בעסקאות במט"ח בין חברות כרטיסי האשראי. כך, שיעור העמלה בגין עסקאות במטבע חוץ נעה בין 2.3% (חברת ישראל כרטיס) לבין 3.0% (חברת לאומי קארד) וכי שיעור העמלה בגין משיכות במטבע חוץ נעה בין 3.0% (לאומי קארד) ל-3.9% (חברת ישראל כרטיס).

2. לקוחות עסקיים

הכנסות חברות כרטיסי האשראי מלקוחות עסקיים נובעות מסליקת כרטיסים, מעמלות נוספות ומנתינת אשראי מסוגים שונים. מלקוחות עסקיים נגבים כ-12 עמלות שונות, כאשר המשמעותית בניהן היא עמלת הסליקה הנקבעת בהסכם התקשרות בין חברת כרטיסי האשראי לבית העסק. עוד עמלות אשר נגבות מבתי עסק כוללות בין השאר דמי ניהול חשבון, ביטול עסקה, עיבוד שובר ידני, שירות אימות וביטוח. יש לציין כי ביולי 2015, נכנס לתוקף התיקון לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות) – התשס"ח-2008, אשר לפיו יש לקבוע תעריפון אחיד לשירותים תפעוליים הנלווים למתן שירותי סליקה לעסקים קטנים ועסקים גדולים.¹²

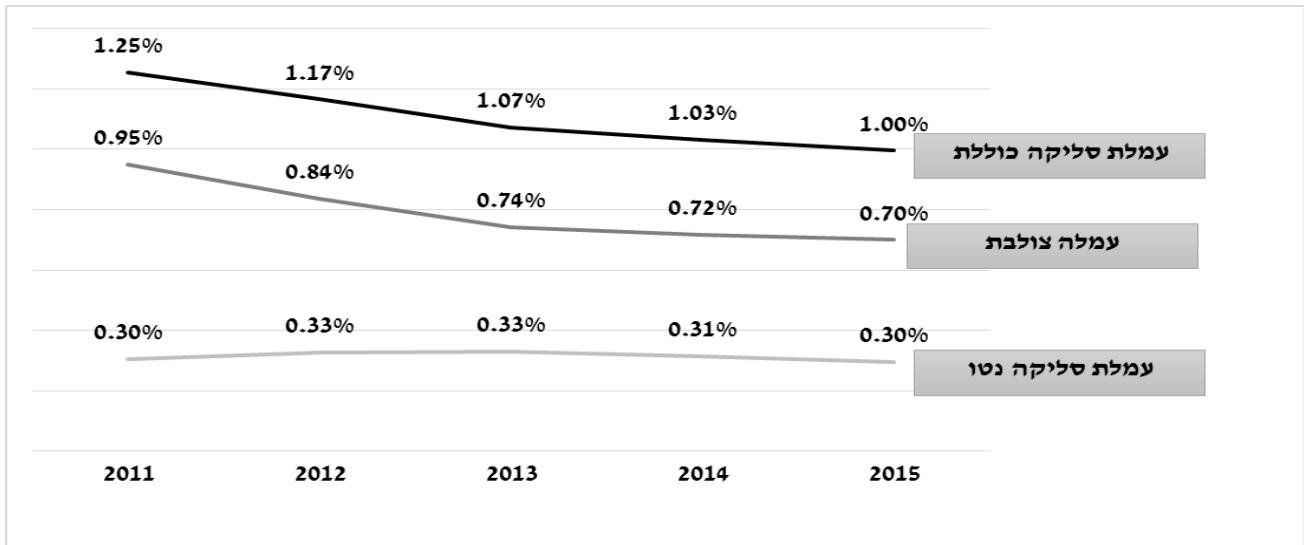
ההכנסות מעמלות סליקה מורכבות משתי עמלות: **עמלת סליקה נטו**, אותה גובה חברת כרטיסי האשראי מבית העסק בעבור הסליקה שהיא עצמה מבצעת; **עמלת צולבת**, אותה גובה חברת כרטיסי האשראי מבית העסק ומעבירה למנפיק הכרטיס. במסגרת הסכם בין הממונה על ההגבלים העסקיים לבין חברות כרטיסי האשראי,

¹¹ עודדה פרץ, סגנית המפקח על הבנקים, דואר אלקטרוני, 8 בנובמבר 2016.

¹² בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על צמצום מספר עמלות, לרבות בתחום כרטיסי החיוב והסליקה, 1 בפברואר 2015.

ובאישור בית המשפט לדיני הגבלים עסקיים, נקבע כי בין השנים 2012 ו-2014 תופחת העמלה הצולבת מ-0.975% ל-0.7%¹³. בתרשים 3 להלן התפתחות עמלות הסליקה הממוצעות בין השנים 2011 ל-2015.

תרשים 3 – התפתחות עמלת הסליקה הממוצעת (2011-2015)¹⁴

מהנתונים בלוח עולה כי עמלת הסליקה הממוצעת הכוללת (המורכבת מעמלת סליקה נטו ומעמלה הצולבת) ירדה מכ-1.25% בשנת 2011 לכ-1.00% בשנת 2015, ירידה בשיעור של כ-26.1%. כמו כן, הירידה בעמלת הסליקה נובעת מירידה בסליקה הצולבת בלבד, כאשר עמלת הסליקה הישירה נשארה יציבה סביב 0.30%. יש לציין כי במחצית הראשונה של 2016 חלה ירידה בעמלת הסליקה נטו (עסקאות בכרטיסים שהונפקו בישראל) לשיעור של 0.27%¹⁵. בלוח 4 להלן עמלת הסליקה הכוללת לפי גודל בית העסק.

לוח 4 – עמלת הסליקה הכוללת לפי גודל בית העסק (ממוצע שנתי, 2014-2015)¹⁶

גודל	2014	2015	שינוי 2015-2014
עסק קטן	1.54%	1.54%	0.0%
עסק בינוני	1.17%	1.11%	-5.8%
עסק גדול	0.89%	0.85%	-4.7%
ממוצע	1.03%	1.00%	-3.5%

מהנתונים בלוח עולה כי עמלת הסליקה של עסק קטן הייתה בשנת 2015 בממוצע כ-1.54%, של עסק בינוני כ-1.11% ושל עסק גדול כ-0.85%. כלומר, עמלת הסליקה של עסק קטן הייתה גבוהה בשיעור של כ-39% מעסק בינוני ובשיעור של כ-85% מעסק גדול. עוד עולה מהנתונים כי העמלה הממוצעת ירדה בכ-3.5% בין שנת 2014 ל-2015, אך העמלה לעסקים קטנים לא השתנתה. יש לציין כי במחצית הראשונה של 2016, חלה ירידה בעמלת הסליקה לבתי עסק קטנים מכ-1.54% בשנת 2015 לכ-1.5%¹⁷.

כתיבה: איתמר מילרד, כלכלן

אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

¹³ בנק ישראל, מערכת הבנקאות בישראל – 2015: תיבה א'2- ענף כרטיסי החיוב ופעילותן של חברות כרטיסי האשראי, יוני 2016.
¹⁴ הדוחות הכספיים המאוחדים של חברות כרטיסי האשראי: לאומי קארד, ישראלכרט וכאל, שנים שונות.. ממוצע פשוט של ארבעת הרבעונים של כל שנה.

¹⁵ עודדה פרץ, סגנית המפקח על הבנקים, דואר אלקטרוני, 8 בנובמבר 2016.

¹⁶ הדוחות הכספיים המאוחדים של חברות כרטיסי האשראי: לאומי קארד, ישראלכרט וכאל, שנים שונות.. ממוצע פשוט של ארבעת הרבעונים של כל שנה.

¹⁷ עודדה פרץ, סגנית המפקח על הבנקים, דואר אלקטרוני, 8 בנובמבר 2016.